

ДО СТРАТЕГІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Д.І. Дзвінчук

*Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу;
76019, м. Івано-Франківськ, вул. Карпатська, 15;
e-mail: public@nung.edu.ua*

Доведено, що нове століття розпочалося з переходу від індустріальних до нанотехнологій. Вища освіта України має орієнтуватися не на боротьбу з корупцією, а на безперервне навчання всього активного населення, на підготовку фахівців з нанотехнологій, які будуть спроможні конструювати і продукувати андророботи та іншу техніку середини XXI століття.

Ключові слова: *система освіти, безперервна освіта, післядипломна освіта, навчальні програми, методи навчання*

Специфікою сучасного нашого буття є вимушеність постійного навчання. Якщо у часи створення філософії освіти науковці просто відзначали той факт, що у випадку розвиненої особистості освіта продовжується впродовж усього життя і ніколи не може вважатися завершеною, то після занепаду індустріального суспільства і початку побудови наступного за чергою еволюції постійно навчатися доводиться все вищому відсотку активного населення.

З точки зору філософії освіти увесь процес навчання і виховання є насамперед накопиченням потенціалу для самоствердження і самореалізації. Американці висловлюються своєрідно: шлях освіти є шляхом *індивідуації* (термін Юнга), дорогою до себе. Це довга послідовність значущих зустрічей з людьми, зіткнень із сферами культури й видами діяльності. Хоча вона ніби й складається випадково, але опісля завершення дає цілком певний результат.

Для переважної більшості людей процес розвитку не піддається запланованому програмуванню, адже потенційна можливість тим і відрізняється від чіткого плану, що не може бути цілком точно визначена. Навряд чи хто-небудь із звичайних людей (винятки, як відомо, тільки підтверджують правило) може сказати про себе в зрілих літах, що саме таким він хотів стати і таке життя собі побудувати. Стверджують, що історія не має реверсивного руху. Зрозуміло, результат розвитку незворотний, людина не може розпочати ще один раз всю свою освіту, як і взагалі життя. Але теоретично цілком логічно дійти висновку, що іншим чином сформована сукупність випадків, інше середовище привели б особистість у зовсім іншу соціокультурну нішу.

Чи зміниться щось у майбутньому? У традиційних суспільствах з повільними змінами багато молоді повторювала шлях батьків, а тому існувало не стільки програмування, скільки незмінність виховного і

культурного середовища, які й визначали більшість рис сформованої індивідуальної культури (фах, систему цінностей, світогляд та ін.).

Це правило стало занепадати уже в індустріальну епоху, але особливо стрімко зменшується його застосовність у наш час під впливом збільшення кількості тих джерел впливу, які практично не контролюються старшим поколінням. Як позитивний контраргумент цього явища слід вказати перетворення освіти як короткої частини дитинства у безперервний процес.

Успадкована Україною у момент відновлення незалежності освітня система, безсумнівно, належала до невеликої групи кращих у світі, відзначаючись високою ефективністю і спрямованістю на виконання чітко визначених державних замовлень.

Однак, саме досконалість і значні кількісні параметри стали серйозною перешкодою під час спроб здійснення тих необхідних змін, що були зумовлені в Україні поєднанням кризи виробництва та суспільно-економічних трансформацій. З одного боку, на рівні керівництва держави і навіть серед освітян побутувала думка про „достатню загальну якість” освітньої системи, що виключало формування консенсусу щодо цілковитої перебудови системи навчання і виховання й скеровувало реформаційні заходи на другорядні завдання – гуманізацію цілей і гуманітаризацію навчально-виховного процесу, прискорений розвиток сектору гуманітарних профілів і спеціалізацій, підтримку формування мережі ВНЗ недержавних форм власності тощо. З іншого – орієнтація державної політики на майже тотальну денационалізацію під гаслом „побудови вільного ринку і ліберальної економіки” разом з групою інших суперечливих заходів мала виразний негативний вплив не лише на виробництво і обсяг державного бюджету, а й дуже сповільнила зміни у реформуванні всього освітньо-наукового комплексу щодо підвищення його креативної ролі в технологічному та економічному поступі України.

У процесах становлення сучасної вітчизняної системи освіти у період років незалежності існували труднощі і перешкоди, які об’єктивно призводили до недоліків і прорахунків у розвитку галузі. Унаслідок підходів до створення навчальних програм за академічним принципом, а також браку чітких короткострокових, середньострокових та довгострокових стратегічних планів оновлення освітньої політики, перегляди навчальних програм не перетворилися на систематичну та реальну реформу змісту освіти. Більшість шкільних програм стали перевантаженими фактичним матеріалом.

Низка переглядів програм у 90-х роках головним чином стосувалася таких аспектів [1]:

- усунення ідеологічного та політичного виміру навчальних програм;
- збільшення/зменшення кількості годин з предметів на тиждень;
- введення деяких нових шкільних предметів (інформатика, економіка тощо);

– зміцнення ролі окремих предметів, які відіграють роль у посиленні національного самовизначення (українська мова та література, історія України, географія України);

– у деяких випадках створення цілком нових навчальних програм (наприклад, іноземні мови).

Проте, за винятком окремих позитивних моментів (наприклад, згаданих програм з іноземних мов) такі перегляди слабо вплинули на освітню філософію (ментальність), яка домінувала у системі. Основа навчальних програм у дійсності за ці роки не змінилась. У порівнянні з міжнародними аналогами, основними проблемами змісту освіти 90-х років були такі:

– програми не забезпечували формування навичок учнів, необхідних для їхньої ефективної діяльності в умовах ринкової економіки та відкритого суспільства;

– переобтяження програм на рівнях початкової та базової середньої освіти (кількість годин на тиждень надто велика у порівнянні із європейськими стандартами);

– надмірне використання підходів, базованих на змісті та знаннях, а також оцінюванні репродуктивної діяльності учнів. Така практика захожувала навчальні методики з центральною роллю вчителя, які обмежували розвиток навичок критичного мислення, розв'язання проблем та прийняття рішень;

– майже повна відсутність інтеграції змісту в рамках предметів, а також між класами (наприклад, навіть на рівні одного предмета – історії – навчальна програма стосовно різних періодів часу розроблялася абсолютно різними авторами).

Як і багато інших компонентів освіти, методи навчання та засвоєння знань, що використовувалися в школах, були відносно відсталими порівняно із міжнародними тенденціями розвитку у цій сфері. Модель, що передбачала центральну роль учителя, "фронтальний" та "інструктивний" підходи до проведення занять, превалювала.

Окреслені загальнодержавні проблеми відбивалися й на практичній діяльності місцевих органів управління освітою, керівників навчальних закладів, педагогів. Зазначимо, що інституційне становлення вітчизняної системи освіти проходило на тлі негативних соціально-економічних процесів, що мали місце у перші роки незалежності України (економічна криза, інфляція, безробіття, довготривалі невиплати заробітної плати, падіння рівня життя населення, фінансування освітньої галузі за залишковим принципом, повсюдне впровадження бартеру і т.п.).

Разом з тим загальні тенденції глобалізації світової економіки і технологізації суспільства, розвиток нових інформаційних технологій обумовили потребу змін освітніх систем шляхом збільшення різноманітності освітніх послуг як за формою, так і за змістом. Об'єктивною необхідністю став перехід від «навчання професії» до «навчання-навчанню», що вимагає зміни освітніх технологій, перебудови мислення

і практичних дій науково-педагогічних працівників і студентів чи слухачів. Щоб досягнути високих темпів економічного розвитку, необхідно забезпечити значний ріст освітнього потенціалу населення країни, підвищення якості підготовки кадрів. Дієвим засобом в реалізації цих завдань повинна стати безперервна освіта.

Першими практичними кроками освіти України з реалізації нових завдань був перехід на 12-річний термін навчання, 12-бальну систему оцінювання знань, зближення з європейськими освітніми стандартами, передбаченими Болонською декларацією та незалежне тестування. І це не вимушені, а закономірні дії, продиктовані часом. Адже юним українським громадянам необхідно створити всі умови для здобуття добротної освіти та професійної компетентності, що забезпечать їм конкурентноспроможність та мобільність на світовому й європейському ринку праці.

Адже ще у першій половині 1990-х років західноєвропейські науковці разом з представниками США і Канади сформуvalи поняття „світового стандарту загальної середньої освіти” [2, с.21-25], що виконує кілька функцій, насамперед, визначаючи мінімальні вимоги успішної підготовки молоді до отримання вищої освіти, а також мобілізуючи сили кожної держави на розвиток освітньої системи до стадії перетворення її в засіб надання всій молоді не лише основ грамоти, а й професій.

Ось головні характеристики світового стандарту середньої освіти, який повинні врахувати і в Україні, завершуючи перехід до 12-річної загальноосвітньої школи:

– навчання повинно бути денним і дуже довготривалим. З моменту вступу в початкову школу і до отримання на заключних екзаменах у старшій середній школі чи еквівалентному закладі диплома чи атестата про повну середню освіту має пройти 12 і більше років. Це мінімальна вимога до тих, хто хоче продовжувати навчання у системі вищої освіти;

– цілковито обов’язковою є диференціація програм старшої середньої школи з метою поліпшення підготовки молоді до подальшого навчання у системі вищої загальної і професійної освіти. Мінімальна тривалість профільного навчання старшокласників має складати не менше трьох років й полягати в поглибленому вивченні обмеженої групи предметів, засвоєння яких дає право вступу на відповідні факультети і відділення класичних чи технічних університетів, також будь-яких інших закладів подібного рівня;

– факультативною є вимога об’єктивної організації випускних екзаменів у середніх навчальних закладах для досягнення одразу двох цілей: 1) технічного спрощення процесу переходу учнів зі школи у ВНЗ (у цьому разі більшість вступних екзаменів виявиться зайвою); 2) формування системи отримання більш-менш надійної інформації про якість роботи тієї чи іншої школи, про успіхи чи провали педагогічних колективів у підготовці молоді. Об’єктивні екзамени – принаймні теоретично – дають змогу порівнювати школи чи інші середні навчальні заклади між собою і вимірювати рівень виконання ними вимог державних освітніх стандартів.

Швидкість, глибина і обсяг сучасних змін настільки великі, що навіть у розвинених країнах не знайти тих освітніх моделей, автори яких гарантують точність опису успішної роботи школи XXI століття. Представники найбільш інформатизованих країн Заходу переконані в необхідності рефлексії над кардинальним питанням про переосмислення ролі школи як організації і головного засобу соціалізації молоді. У рамках цієї рефлексії пропонується відмовитися від адаптаційних підходів і фронтально-енциклопедичного викладання, віддаючи абсолютний пріоритет "формуванню вміння навчатися".

Отже, реформування вищої школи України відбувалося в умовах докорінних змін політичних, економічних, соціальних та ідеологічних структур, сформованих за кілька попередніх десятиліть, в умовах прискороного кількісного розширення й формування широких і різноманітних зв'язків із зарубіжними освітніми системами. Так сталося, що на роки незалежності України припав початок цілком нової і несподівано перспективної науково-технологічної революції, яку навіть у даний момент помилково вважають „інформаційною”. Не лише українська вища школа, а й системи вищої освіти розвинених держав виявилися лише частково готовими до подолання тих проблем, які суспільство майбутнього розпочало все чіткіше формулювати перед мережею наявних ВНЗ і колективами викладачів.

Для практичної реалізації планів стратегічного розвитку економіки та освітньо-наукового комплексу України в сучасних умовах цілковито необхідним є виконання двох завдань: 1) формування уявлень про суспільство майбутнього, його економіку і освітню систему; 2) проведення моніторингу стану освіти і науки в Україні з метою створення спрямованих на позитивний результат планів їх розвитку.

Чи можна знайти відповідь на перше запитання у державних документах, у планах стратегічного розвитку та у виступах наших міністрів?

На наш погляд – необхідної відповіді там немає, оскільки суспільство майбутнього визначається як „інформаційне”, що автоматично скеровує всі теоретичні і практичні зусилля на збільшення кількості встановлених персональних та інших комп'ютерів, їхню модернізацію разом з розширенням можливостей їх приєднання до Інтернету. Наприклад, наше детальне ознайомлення з найбільшим з відомих нам планів розвитку України з назвою „Стратегія розвитку України до 2020 року” [3], створеним Міністерством економіки України та Інститутом економіки та прогнозування НАН України засвідчило, що наша спільна світла майбутня перспектива полягає у побудові на українських теренах „громадянського суспільства” та використанні в ньому якомога більшої кількості інформаційно-комунікаційних засобів. Слід зауважити, що автори цього надмірно сконцентрованого на питаннях економіки і соціальної політики твору жодного разу не використали термін „освітньо-науковий комплекс”, відсутні також поняття „Лісабонський проект”, „форсайт” і багато інших, які стали обов'язковими у державних та інших стратегічних планах і передбаченнях, що здійснюються у зарубіж-

них країнах. Не відшукати пропозицій створювати і розвивати справжню „інноваційну економіку”, адже у тексті цього документу це поняття ототожнюється з планом „збільшення кількості інженерів”.

Не знайти перспективної стратегії і в документах, які продукує Міністерство освіти і науки України. Наведемо цитату, в якій сформульовані найвищі пріоритети цього міністерства для сектору вищої освіти:

„- запровадження незалежного зовнішнього оцінювання навчальних досягнень випускників навчальних закладів системи загальної середньої освіти, які виявили бажання вступати до вищих навчальних закладів, у формі тестування;

- розроблення і запровадження нових економічних механізмів солідарної участі держави і громадянського суспільства у забезпеченні рівного доступу до якісної освіти;

- удосконалення системи фінансування навчальних закладів на основі собівартості навчання та утримання одного учня (вихованця, студента);

- диверсифікація організаційно-правових форм та моделей навчальних закладів тощо) ;

- модернізація вищої освіти відповідно до вимог Болонського процесу; розширення автономії вищих навчальних закладів з навчальної, наукової та фінансово-господарської діяльності, розроблення з цією метою проектів законодавчих актів;

- всебічна підтримка наукової та науково-технічної діяльності щодо подальшого розвитку науки у провідних вищих навчальних закладах, оновлення їх матеріально-технічної бази, зокрема шляхом забезпечення сучасним високоякісним обладнанням; розвиток інфраструктури інноваційної діяльності та трансферу технологій для впровадження науково-технічних розробок” [4, с.5].

Якщо аналізувати всі шість „найвищих пріоритетів”, то стає очевидним, що наше комплексне міністерство майже не цікавиться розвитком фундаментальних досліджень і створенням надвисоких технологій, концентруючи всю свою увагу на адміністративних заходах, скерованих на поліпшення поточної діяльності наявних закладів. І в цьому документі, і в інших виданнях, що подібні до [5-8], освітні керівники України найбільше переймаються тактичним управлінням і переконують себе та інших, що завданням №1 освіти і науки є „боротьба з корупцією”. Не випадково нав’язаний нам американськими консультантами проект ліквідації всіх традиційних засобів поточного і рубіжного оцінювання інтелектуального розвитку дітей, підлітків і молоді методом запозичення так званих „зовнішніх тестів”, поставлений керівниками МОН та іншими урядовцями України на перше місце. Цей проект, який викликав надзвичайно широкий суспільний резонанс, ми вважаємо надзвичайно суперечливим, адже у даний момент не стільки ліквідована корупція, скільки школа отримала потужний імпульс до заміни традиційного навчання-оцінювання на тренування-тестування. Чи спроможна подібна

трансформація зберегти достатньо високий рівень заключних знань наших учнів – покаже лише час.

Ми не ставили за мету навести детальний аналіз наслідків перших років застосування „незалежного зовнішнього тестування” в їх позитивних та негативних аспектах, тому обмежимося таким застереженням: світовий досвід переконує в тому, що дуже важко перетворити цей засіб у позитивний освітній, виховний і соціальний інструмент, натомість, дуже легко за допомогою його примітивної, спрощеної американської форми зруйнувати національну освітню систему і знизити якість людського потенціалу всієї нації. Зовсім не випадково розвинені держави Європи не покладаються на поради американських прихильників зовнішнього тестування, котре вони перетворили у дуже потужний засіб отримання грошей від молоді, яка необмежену кількість разів може брати участь у тестах з вимірювання дисциплінарних знань (експерти вважають їх „непоганими”) і так званої „загальної спроможності отримувати вищу освіту” чи „академічних здібностей” (більшість престижних університетів США ігнорують результати цього тестування). Ось тільки правдиву інформацію про справжню роль „незалежного тестування” у США і світі годі шукати у статтях М.Зелмана та інших пропагандистів цього специфічно - ринкового заокеанського засобу отримання прибутків з великих груп населення ([9; 10] та ін.).

Повертаючись до загальної характеристики сучасного етапу еволюції людства, ще раз нагадуємо, що на всій планеті на передній план виступають нові вимоги – створення інноваційного варіанту вищої освіти, орієнтованої на інтенсивну науково-дослідницьку діяльність, забезпечення міждисциплінарності навчання і наукових досліджень, нерозривний зв'язок діяльності провідних ВНЗ з потребами виробництва та економіки. Саме такі вимоги до вищої освіти висуває те суспільство майбутнього, паростки якого найбільш помітні у США, Японії, Фінляндії, Ізраїлі та кількох інших розвинених державах. Ми підтримуємо пропозицію назвати його „наносупільством” на знак того, що його технологічною основою стануть не індустріальні (тим більше – не інформаційні), а нанотехнології.

В Україні на користь наносупільства висловлюються не так багато науковців: наукова група В.Лук'янця і К.Корсак ([11-13] та ін.). Особливо нам імпонують погляди і докази К.Корсака, які орієнтовані не на критику і переліки можливих помилкових дій і застосувань нових технологій (приклад – стаття [12]), а на конструктивні пропозиції і поглиблений аналіз потенціалу нових технологій. Наголошується на тому, що світ технологій майбутнього складатиметься з „квантових технологій”, охоплюючи нано-, піко- і фемтодіапазони. Квантовий характер виробництва дає змогу здійснити процеси, які неможливі у рамках індустріальних технологій, зокрема, винайти і застосувати цілковито нешкідливі для біосфери технології. К.Корсак, аналізуючи сучасне інформаційне поле у сфері „нанотехнологій”, пропонує новий спосіб їх диференціації:

„Існує утруднення, пов'язане з широким поширенням зі США помилкового визначення терміну „нанотехнології”. У Wikipedia і тисячах статей воно звучить так: „нанотехнології – способи виготовлення продуктів з нанорозмірами”. Його недоліки – акцентування другорядної характеристики (розмірів виробів) й відсутність вказівок на природу технологій. Тимчасом, ні в якому разі не можна відносити до „нанотехнологій” сучасні індустріальні способи виготовлення найбільш розрекламованих нанопродуктів – фулеренів, нанотрубок чи графену. Вони дуже шкідливі для довкілля і від них доведеться відмовлятися.

Ми пропонуємо відносити до „*справжніх нанотехнологій*”, які й стануть фундаментом наносуспільства, лише ті виробничі процеси, що мають дві властивості: *вони цілковито нешкідливі для біосфери і спираються на квантові закони природи*” [13, с. 10].

Слідкуючи за відкриттями у сфері нанотехнологій, можна виявити, що у даний момент існує ледь три чи чотири подібні „ідеальні” і екобезпечні технології. Та у майбутньому їх обов'язково стане набагато більше, а через певний інтервал часу вони цілковито витіснять усі сучасні технології (включаючи і high-tech). Відтак, наша система освіти має орієнтуватися на врахування подібних змін, а не перетворювати „зовнішнє незалежне оцінювання” у найвище завдання всієї нації та головний страх для діяльності і середніх, і вищих шкіл.

Та не тільки нанотехнології, які рано чи пізно цілковито ліквідують усе традиційне сільськогосподарське виробництво і вирішать енергетичну кризу через ефективне перетворення сонячного проміння в електрику, вже стали рушійною силою змін у системах вищої освіти вище вказаних держав, а також Росії, Китаю й багатьох інших. Слід також зважати на те, що поступ у нано-, піко- і фемтотехнологіях неминуче спричинить революцію у знаряддях, у засобах щоденної ручної та іншої праці. Все частіше публікуються статті з прогнозами технічного поступу, зокрема, з аналізом потенціалу поєднання нанокomp'ютерів з роботами. Як доведено у статті О.Волкова „Світ на порозі нової технічної революції”, слід чекати значного прискорення прогресу у створенні андророботів, чий інтелектуальний потенціал буде достатнім для спілкування з людиною-господарем, для навчання і для виконання надзвичайно різноманітних завдань і операцій [14]. Наведемо цитату:

„На думку засновника компанії «Майкрософт» (мається на увазі Білл Гейтс), у провідних промислових країнах уже в наступному десятилітті роботи з'являться в кожному домашньому господарстві; вони візьмуть на себе всю брудну, нудотну роботу, проникнуть в усі сфери життя. Робототехніка перебуває зараз на порозі революції, на зразок тієї, що відбулася в сфері виробництва комп'ютерів на рубежі 1970 – 1980-х років. Як і тоді, у цій галузі поки немає єдиних стандартів, програм. Щораз конструктори розробляють робота, всі його вузли, повністю, від початку до кінця. Машини виходять повільними, незграбними. З такими «механічними помічниками», здається, турбот не оберешся” [14 с.6].”

Можна сумніватися щодо слів „у наступному десятилітті” – прогрес виявиться значно повільнішим через тривіальне небажання фірм розпочинати випуск нової продукції задовго до того, як будуть цілковито повернуті кошти, вкладені у створення наявного виробництва, – але рух до засобів повної ліквідації потреби у примітивній і некваліфікованій фізичній праці відбуватиметься обов’язково.

Чи слід враховувати ці та інші прогнози майбутнього організаторам і керівникам освітньої системи України?

На наш погляд, позитивна відповідь цілком очевидна.

Все, що мовилося про суспільство майбутнього (наносуспільство), стосується не тільки системи вищої освіти, а й засобів безперервного навчання (чи „навчання впродовж життя – LLL – Life long learning”). Підвищення кваліфікації, перенавчання, отримання цілком нової професії і постійне вдосконалення в ній усе більше перетворюватимуться з гасел на цілковиту необхідність.

Ядро системи безперервної освіти ми вбачаємо у післядипломній освіті. Слід відзначити, що зрідка вона стає об’єктом аналізу і зацікавлення з боку керівників МОН. Наприклад, С.Ніколаєнко у великій доповіді „Забезпечення якості вищої освіти – важлива умова інноваційного розвитку держави і суспільства” не поминає заклади післядипломної освіти. Він вказує:

„Як відомо, особлива увага в діяльності вищої школи приділяється післядипломній освіті. Саме вона є найбільш гнучкою складовою процесу фахового становлення людини, яка безпосередньо обслуговує швидкоплинні зміни, що відбуваються в системі виробництва і громадського устрою. Сьогодні мережа навчальних закладів характеризується такими показниками (Таблиця 2).

Таблиця 2

Всього закладів післядипломної освіти		Підпорядковані Міністерству освіти і науки		Підпорядковані іншим центральним, органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування		Приватні заклади післядипломної освіти	
1991 р.	2007 р.	1991 р.	2007 р.	1991 р.	2007 р.	1991 р.	2007 р.
518	560	178	172	340	272	-	116

В Україні є достатні можливості для реалізації прав та інтересів громадян у постійному підвищенні, поглибленні та вдосконаленні власної освіченості, підвищенні або зміні кваліфікації. Післядипломна освіта є постійно діючою ланкою в національній системі безперервної освіти, яка забезпечує фахове вдосконалення фахівців, індивідуальне, самостійне навчання людини, незалежно від віку” [7, с.18].

На наш погляд, ці твердження надто оптимістичні і створюють викривлене уявлення про справжній стан і безперервної освіти, і її післядипломної складової. По-перше, абсолютна кількість подібних закладів надто мала, а контингент – приблизно 0,3 млн. чол. щороку – у багато

разів поступається дійсним запитам на підвищення кваліфікації чи на отримання нового фаху. Легко підрахувати, що для повного охоплення всього активного населення України слід чекати не менше півстоліття роботи наявної мережі. На практиці це означає: 1) абсолютна більшість тих, хто працює у даний момент в Україні, аж до виходу на пенсію не матиме шансів на більш-менш серйозне навчання; 2) у підвищенні своєї виробничої компетентності активне населення України має сподіватися на власні сили, а не на підтримку держави і ті кошти, які громадяни сплачують податковим службам.

Відзначимо, що С.Ніколаєнко у згаданій доповіді про стан освітньої системи України висловлює цілком прийнятні погляди на стратегію розвитку безперервної освіти. Цитуємо:

„Проте в економічних і соціальних умовах, що склалися, державна політика в галузі післядипломної освіти практично відсутня. В зв'язку з цим виникла нагальна потреба в створенні самостійної системи післядипломної освіти та визначенні перспективних напрямів її розвитку. Окрім того, в системі післядипломної освіти існує чимало нерозв'язаних проблем, а саме: нормативно-правового забезпечення; оптимізації мережі закладів післядипломної освіти; фінансового забезпечення системи; відсутності державної форми статистичної звітності закладів післядипломної освіти; використання застарілої форми диплома про перепідготовку фахівця на паперових носіях. Для вирішення цих завдань важливим є створення в кожній галузі чіткої системи післядипломної освіти з відповідною системою управління і координації, наукової та науково-методичної підтримки, нормативно-правового і матеріально-технічного забезпечення.

Удосконалення нормативно-правової бази можливе, насамперед, через прийняття закону «Про післядипломну освіту». Такий закон визначив би статус цієї галузі освіти, який завершив би логічний ряд: «дошкільна освіта – шкільна – професійно-технічна – вища – післядипломна», а також був би захищеним статус закладів післядипломної освіти та їхніх працівників.

З урахуванням сучасних вимог та європейських підходів до освіти впродовж життя мають змінитися і функції закладів післядипломної освіти, які мають бути спрямовані передусім на підготовку резерву кадрів, яких потребує подальший розвиток суспільства; створення ефективних технологій навчання і виховання дорослих.

Визначення цих пріоритетів у системі післядипломної освіти забезпечить реалізацію завдань:

1) оволодіння фахівцями комп'ютерною технікою, Інтернетом, засобами цілеспрямованого самонавчання й ознайомлення з позитивним досвідом інших, навичками розробки власних інноваційних проєктів;

2) вибір фахівцем місця, форм і термінів навчання.

Також для вдосконалення системи післядипломної освіти необхідно, щоб у кожній галузі діяли такі заклади освіти, як, наприклад, Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти в системі пі-

слідипломної педагогічної освіти України, який є вищим навчальним закладом III – IV рівнів акредитації і водночас Всеукраїнським координаційним центром” [7, с.18].

Пропозиції, однак, стосуються лише „післядипломної освіти”, а не всіх інших можливих форм безперервного навчання і постійного підвищення продуктивної компетентності. Насправді завдання, які виникатимуть у майбутньому, виходять поза межі тієї ідеальної системи післядипломної освіти, що описана у доповіді С.Ніколаєнка.

Услід за більш розвиненими державами, українцям доведеться трансформувати наявні навчально-виховні засоби у подвійну систему, перша частина якої впродовж 17-20 років надаватиме професію і виводитиме молодь на ринок праці, а друга частина підтримуватиме ефективність праці з врахуванням змін цього ринку, пропонуючи засоби підвищення кваліфікації і/чи отримання нової професії.

Література

1. Кремень В. Г. Без реформи освіти не розбудуємо державу // Педагогічна газета. – 1999. – № 10. – Жовт.
2. Форбек М. Європейський стандарт шкільної освіти // Шлях освіти. – 1997. – № 1. – С. 21-25
3. Стратегія розвитку України до 2020 року. Проект.– К.: МЕУ, Ін-тут екон. та прогнозування НАН України, 2009.–326 с.
4. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2008/2009 навчального року. Статистичний бюлетень – К.: Держ. комітет статистики, 2009. – 212 с. (е-версія).
5. Вакарчук І., Бажал А. «Березневі тези»: а за вікном майже весна...// Дзеркало тижня.– 2008. – №12, 29 березня.– С. 1, 14.
6. Higher Education in Ukraine / Kremen V., Nikolajenko S., Stepko M. & auth. – Bucharest, CEPES, 2006. – 99 p.
7. Ніколаєнко С. Забезпечення якості вищої освіти – важлива умова інноваційного розвитку держави і суспільства // Освіта України. – 2007.– №16-17, 27 лютого. – С. 2-20.
8. Ніколаєнко С.М. Теоретико-методологічні основи управління інноваційним розвитком системи освіти України : монографія / С.М. Ніколаєнко. -К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. – 419 с.
9. Зелман М.. Національне оцінювання навчальних досягнень учнів (досвід США)//Вісник ТІМО.– 2008. – №9.– С. 24-29.
10. Зелман М. Використання тесту на академічні здібності при вступі до університетів // Вісник ТІМО. – 2008. – №10. – С. 45-48.
11. Лук'янець В.С., Кравченко О.М., Озадовська Л.В. та ін. Науковий світогляд на зламі століть: Монографія – К.: Вид. ПАРАПАН, 2006. – 288 с.
12. Лук'янець В.С. Вызовы тысячелетия наукоемких технологий//Практична філософія.–2008. – №3. – С. 5-16.

13. Корсак К.В. Наносуспільство – єдино правильна назва для суспільства майбутнього // Віче. – 2008. – №24, грудень. – С. 9-10. (www.viche.info).
14. Волков А. Мир на пороге новой технической революции // Знание–сила. – 2009. – №6. – С. 6-15.

*Стаття поступила в редакційну колегію 17.12.2009 р.
Рекомендовано до друку докт. філос. наук, професором Скальською Д.М.*

TO STRATEGY OF ORGANIZATION CONTINUOUS EDUCATION IN UKRAINE

D. I. Dzvinchuk

*Ivano-Frankivs'k National Technical University of Oil and Gas
15, Carpats'ka street, Ivano-Frankivs'k, 76019, Ukraine
e-mail: public@nung.edu.ua*

It is proved that new century has begun transition from industrial to nanotechnologies. The higher education of Ukraine should be guided not by struggle against corruption but on continuous training of all active population on preparation of experts on nanotechnologies, capable to design and make androrobots and other techniques of middle XXI of a century.

Keywords: *system of education, continuous education, post graduate education, on-line tutorials, methods of study.*